

Format de citation

Šmídová Malárová, Lenka: review of: Pavel Krafl, Synody a statuta olomoucké diecéze období středověku / Medieval Synods and Statutes of the Diocese of Olomouc, Praha: Historický ústav AV ČR, 2014, in: Český časopis historický, 2014, 3, p. 554-555, DOI: 10.15463/rec.1189728700

český
časopis
historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées.
Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Středověk

Pavel KRAFL

Synody a statuta olomoucké diecéze období středověku / Medieval Synods and Statutes of the Diocese of Olomouc,

řada B – Editiones, sv. 10

Praha, Historický ústav AV ČR 2014, 440 s., ISBN 978-80-7286-220-7.

Publikace Pavla Krafla „Synody a statuta olomoucké diecéze období středověku“ je druhým vydáním autorovy stejnojmenné knihy z roku 2003. Práce je věnována problematice církevního zákonodárství a slavení synod na území olomoucké diecéze od poloviny 13. do konce 15. století. Nové vydání reflektuje aktuální výsledky bádání dosažené v oblasti synodální problematiky během posledních deseti let.

Oproti prvnímu vydání knihy, které autor rozdělil na čtyři samostatné části (Úvod, Studie, Katalogy, Texty), představuje nové vydání formálně jeden celek. Ten lze dle obsahu rozdělit na monografickou a ediční část. Na úvod se autor zabývá problematikou diecézních synod a statut obecně, a to z hlediska terminologického a významového, dále pak genezí církevního práva na středověké Moravě. Jednu z úvodních kapitol představuje také přehled bádání, který se od původní verze v prvním vydání knihy liší novou strukturou textu. Vlastní obsah kapitoly autor aktualizoval a podstatně rozšířil s přihlédnutím ke středovýchodní Evropě.

Jádro monografické části tvoří výklad věnovaný synodálnímu životu v olomoucké diecézi a výsledkům normotvorné činnosti tamních představitelů církevní moci. V sou-

vislosti s tím autor sleduje rukopisnou tradici moravských statut, zabývá se jejich obsahovou stránkou a upozorňuje zde na přítomnost formulí právního i neprávního charakteru převzatých z jiných zdrojů. Pozoruhodnou informací, kterou ocení zejména právní romanisté, představuje autorova zmínka o aplikaci citátu z Digest v textu několika statut. Nově se stala součástí knihy samostatná kapitola o legátských a provinciálních statutech, která pro církevně-právní úpravu olomoucké diecéze představovala právní předpisy vyšší právní síly. Exkurs o synodách slavených v předmětném období v pražské, litomyšlské a vratislavské diecézi umožňuje čtenáři srovnání frekvence synodální činnosti v jednotlivých církevních teritoriích. Oproti prvnímu vydání obsahuje anotovaná publikace tři kapitoly v angličtině, ve kterých autor shrnuje nejdůležitější poznatky z první části knihy. Druhou část knihy představuje edice a příslušné katalogy. Předmětem edičního zpracování se stávají jednak synodální a nesynodální diecézní statuta, notářské instrumenty a listiny papeže případně metropolitů týkající se synodálních statut, v poslední řadě pak konvokační písemnosti. V edici synodálních statut P. Krafl zohlednil nedávný nález kutnohorského zlomku statut z roku 1413 a litoměřického opisu statut z roku 1419. Synodální a diecézní statuta byla nově seřazena do jednotné chronologické řady. Ke zpřehlednění přispělo přemístění věcných poznámek z konce textu statut na příslušnou stranu edítovaného textu, jehož se týkají.

Součástí publikace je rozsáhlý soupis pramenů a literatury umístěný v úvodní části knihy. Autor svůj výklad průběžně doplnil množstvím přehledných tabulek, které mají zpra-

vidla komparativní charakter. Knihu Pavla Krafla ocení zejména historici se zaměřením na dějiny církevního práva. Lze však předpokládat, že se toto téma v budoucnu stane také předmětem zájmu právních romanistů, neboť z hlediska římskoprávního jde o pramen dosud neprobádaný.

L. Šmídová Malárová

Tibor ŽIVKOVIĆ – Vladeta
PETROVIĆ – Aleksandar UZELAC –
Dragana KUNČER (edd.)
Anonymi descriptio Europae Orientalis.
Anonymní popis východní Evropy.
Izvori za srpsku istoriju, knjiga 13 /
Latinski izvori, knjiga 2, Istorijski institut
Beograd 2013, ISBN 978-86-7743-102-0.

Descriptio Europae Orientalis (dále DEO) je zeměpisné, hospodářské a politické pojednání, sepsané latinsky neznámým autorem začátkem XIV. století. Popisuje země a kraje Malé Asie a Východní Evropy v sedmi tematických celcích: Konstantinopolské císařství (Byzantium), Albánii, království Rašku (Srbsko), Bulharsko a Rutenii, Uhry, Polsko a Čechy. Rukopisy, ve kterých je DEO zachován, neuvádějí jeho název. V moderní vědě vžitý název díla zavedl polský historik a filolog Olgierd Górka, který vydal první kritickou edici DEO (1916).

Námětem i obsahem má DEO blízko k literárnímu žánru označovanému spojením *de recuperatione Terrae Sanctae*. V řadě rysů však naopak do uvedené kategorie nespadá, protože jeho cílem není podpořit myšlenku křížových výprav za účelem dobytí svatého hrobu. Pokud propaguje myšlenku na vojenskou výpravu, tato by měla být namířena proti východní církvi a v jejím čele by měli stanout titulární císař Konstantinopole Karel z Valois a uherský král Karel Robert.

Górkova domněnka, že spis vznikl v první polovině roku 1308, autor byl Francouz a dominikán ve službách Karla de Valois a většinu

z popisovaných krajín skutečně navštívil, se ukázala správná jen částečně. Moderní poznatky ukazují, že autor čerpal z díla Vincence z Beauvais (*Speculum historiae*) a Bartoloměje Anglického (*De proprietatibus rerum*). Dalším zdrojem DEO mohly být spisy Haythona (Chetuma) z Koriku, ba dokonce se zdá, že DEO se pokusil na Haythonovo dílo navázat. Kromě těchto zdrojů se autor DEO zjevně inspiroval i literárními díly, např. Vergiliovou *Aeneis* a Suetoniovými *Životopisy dvanácti císařů* (zveřejněno 119–122 n. l.).

Jako nesprávná se ukázala rovněž hypotéza, že autor DEO patřil do okruhu blízkých spolupracovníků Karla z Valois. Mnohem pravděpodobnější se jeví možnost, že autor měl blízko ke dvoru papeže Klimenta V. O tom svědčí pozoruhodně přesné informace o jednáních poselstev se srbským a byzantským dvorem. Anonym nenavštívil osobně Řecko, Albánii, Uhry, Polsko, Čechy ani Moravu. Popis byzantského prostředí mohl pocházet od Fulka z Villaretu, pozdějšího velmistra johanitského řádu. Fulk byl členem poselstva vyslaného na jaře roku 1307 k byzantskému císaři Andronikovi II. (1282–1328) za účelem vyjednávání o převzetí ostrova Rhodos. Výjimku tvoří popis Rašky, prozrazující znalosti shromážděné přímo na místě: zeměpisné údaje i dobrá obeznámenost s politickým prostředím skýtají prostor pro hypotézu, že autor byl v Srbsku osobně, snad jako jeden z papežových vyslanců na královském dvoře Stefana Uroše II. Milutina, který slíbil přestoupit na katolicismus, poté však papežova očekávání zklamal.

Pro českého zájemce o knihu bude přitažlivá krátká část DEO, popisující středověkou Bohemii a mentalitu Čechů: Češi jsou popisováni jako zruční lapkové, nijak bojechtiví. Mocní jsou ne snad díky svým zbraním a vojskům nebo velikostí jejich území, ale spíše bohatým nalezištím stříbra. „Země je bohatá na obilí, ale není v ní k mání víno, leda z dovozu. Pivo však mají Češi dobré. A protože český královský rod vymřel po meči, římský